

LAPUAN KAUPUNGIN
Laaja hyvinvointikertomus
2021-2025

LAPUA

KUN VOIT VALITA *kaikem*

JOHDANTO

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021), nk. sote-uudistus vuoden 2023 alussa muutti kunnassa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä (= **HYTE-työ**) aiempaa velvoittavammaksi. Kannustimeksi tähän työhön asetettiin valtionosuuden lisäosa HYTE-kerroin, joka määrittää kuntien saaman valtionosuuden summaa siten, että kunnan aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi nostaa HYTE-kerrointa, joka puolestaan lisää valtionosuuden määrää. Uudessa hallitusohjelmassa *“Vahva ja välittävä Suomi”* (20.6.2023) kunnan HYTE-työn merkitys ja HYTE-kertoimen osuus valtionrahoituksessa korostuu entisestään.

Kaupungin HYTE-työn toimenpiteitä:

- Kaupungin tehtävänä on valmistella valtuustokausittain laaja hyvinvointikertomus sekä vuosittainen raportti, joilla seurataan ja ohjataan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.
- Kaupungin tulee kartoittaa tarjolla olevat hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut ja koordinoida niiden tuotantoa eri toimialojen ja yhteistyötahojen, mm. muut kunnat, seurakunta, paikalliset yritykset ja järjestöt, kanssa.
- Kaupungin tehtävänä on tukea kansallisten ja alueellisten terveyden edistämisen ja hyvinvointiohjelmien toimeenpanoa ja toteutusta omassa kunnassa.

Kaupungin HYTE-työn tavoitteita:

- Kaventaa asukkaiden hyvinvointi- ja terveyseroja.
- Lisätä asukkaiden koettua hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä.
- Ehkäistä sairauksia, tapaturmia ja syrjäytymistä.
- Vahvistaa mielenterveyttä ja osallisuutta. Osallisuudella tarkoitetaan mukanaoloa, vaikuttamista ja huolenpitoa, yhteisössä osallisena olemista. Lisäksi osallisuus tarkoittaa sitä, että ihminen pääsee osalliseksi yhteisesti rakennettuun hyvinvointiin.
- Vaikuttaa kuntatalouteen ennaltaehkäisemällä hyvinvoinnin ja terveyden ongelmia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on keskiössä Lapuan kaupungin *“Onnen resepti”* -kaupunkistrategiassa, joka päivitettiin vuonna 2023. Päivitettyyn kaupunkistrategiaan kirjattuja tavoitteita ovat **hyvinvoinnin lisääminen, kasvun varmistaminen ja talouden tasapainon ylläpitäminen.**

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025 on katsaus lapualaisten hyvinvointiin kuluneen valtuustokauden ajalta. Kertomuksessa esitellään muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta oleellimmat indikaattoritiedot ikäryhmittäin sekä tarkastellaan hyvinvointisuunnitelmaan asetettujen painopisteiden ja sen alaisuuteen laadittujen tavoitteiden toteutumista toimialojen itsearviointina. Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden ja tavoitteiden arviointi talousarvioon asetettujen, hyvinvointiin liittyvien tavoitteiden kautta varmistaa kaupungin talouspolitiikan ja hyvinvoinnin edistämisen välisen vuoropuhelun. Toimialoilta kerättävä arviointi myös tuo näkyväksi kaiken sen työn, mitä kaupungissa asukkaiden hyvinvoinnin eteen tehdään.

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025 kattaa oleelliset nostot seuranta-ajan aikana esiintyvistä trendeistä, muutoksista ja havainnoista. Indikaattoritieto on kerätty monipuolisesti eri lähteitä käyttäen. Merkittävimmät tietolähteet ovat Sotkanet-tietopankki, TEAvisari sekä paikallisesti teetetyt kyselyt Lapuan lapsille ja nuorille sekä heidän huoltajilleen. Myös Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyte-asiantuntijoiden käyttöön laadittua hyte-tietopoolia on hyödynnetty. **Tiedonkeruussa on noudatettu THL:n laatimaa suositusta kuntien hyvinvointikertomusten vähimmäistietosisällöksi** (asetusluonnos 18.4.2024).

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025, henkilöstökertomus vuodelta 2024 ja Kestävän kehityksen ohjelman seurantaraportti vuodelta 2024 esitellään kaupunginhallitukselle samanaikaisesti tasekirjan kanssa. Esiteltävistä raporteista muodostuu yhdessä kattava kokonaiskuva Lapuan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen moniulotteisesta tilasta ja toteumasta.

Laajan hyvinvointikertomuksen työ jatkuu syksyllä 2025 laajan hyvinvointisuunnitelman 2026-2029 laatimisen myötä. Hyvinvointisuunnitelman pohjana käytetään tässä hyvinvointikertomuksessa esiteltävää tietoa ja siitä syntyneitä havaintoja. Hyvinvointisuunnitelma työstetään osallistavin menetelmin yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden, vaikuttamistoimielinten, sidosryhmien ja hyvinvointialueen kanssa. **Laajaa hyvinvointikertomusta voidaan täydentää vielä suunnitelmavaiheessa ilmaantuvien uusien tietojen, kuten vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulosten, ilmestyessä.**

Kannen kuva: Pasi Ahola

LAPUA

KUN VOIT VALITA *kaiken*

SISÄLLYS

VÄESTÖ JA ELINVOIMA	4
KUNTATALOUS	6
HYTE-KERROIN JA TEAVIISARI	8
LAPUALAISTEN HYVINVOINTI TILASTOJEN VALOSSA	9
Lapset ja perheet	9
Nuoret ja nuoret aikuiset	11
Työikäiset, ikääntyneet ja kaikki ikäryhmät	13
HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	14
Työ- ja toimintakyky	14
Hyvinvoiva arki	16
Elämänlaatu ja mielen hyvinvointi	18
Palveluiden saatavuus ja yhdenvertaisuus	20
Sähköiset palvelut	22
Osallisuus	23
EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMAN PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI	25

VÄESTÖ JA ELINVOIMA

Lapuan kaupungin visiona on olla hyvinvoiva, elinvoimainen ja kasvava Lapua. Visioon liittyviä tavoitteita ovat hyvinvoinnin lisääminen, kasvun varmistaminen ja talouden tasapainon ylläpitäminen.

VÄESTÖN TUNNUSLUKUJA	2024	2023	2022	2021
Väkiluku (31.12.)	14 029	14 024	14 099	14 203
Elävänä syntyneet	95	101	97	116
Kuolleet	158	191	183	176
Alle 15-vuotiaita	16,2 %	16,7 %	17,1 %	17,7 %
Yli 64-vuotiaita	26,2 %	25,6 %	25,4 %	25,1 %
Kuntien välinen nettomuutto	-22	-126	-31	40
Kokonaisnettomuutto	70	+9	-9	44
Väestönmuutos	5	-81	-101	-18
Nettomaahanmuutto	92	137	22	4
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä /1000 as.		38,9	29,2	27,4

Lähde: Tilastokeskus (hakupäivä 3.3.2025)

Kuntatalous ja väestön rakenne liittyvät olennaisesti kunnan elinvoimaan. Valtakunnallisissa väestöennusteissa (2024) työikäisen väestön määrän ennakoitaan kasvavan vielä seuraavan 30 vuoden ajan, pääosin lisääntyvän maahanmuuton vuoksi. Ennusteiden mukaan työikäinen väestö kasvaa kuitenkin vain joka viidennessä kunnassa. Syntyvyys on niin Lapualla kuin valtakunnallisellakin tasolla jo kääntynyt laskuun, mikä tulee tulevaisuudessa näkymään työikäisen väestön vähenemisenä. Ikääntyvän väestön lisääntyessä tämä puolestaan ennustaa väestöllisen huoltosuhteen nousua.

VÄESTÖENNUSTEITA	2045	2024
Väkiluku	12 735	14 029
Alle 15-vuotiaita	11,9 %	16,2 %
Yli 64-vuotiaita	30,9 %	26,2 %
Väestöllinen huoltosuhte	74,8	73,1

Lähde: Tilastokeskus (hakupäivä 3.3.2025)

Maahanmuutto on niin valtakunnallisella kuin paikallisellakin tasolla selkeästi lisääntynyt vuoden 2021 jälkeen. Tähän vaikuttaa osaltaan koronarajoitusten purkaminen, mutta myös sekä työperäisen muuton että tilapäistä suojelua hakeneiden, erityisesti ukrainalaisten, määrän

lisääntyminen viime vuosina. Työperäinen muutto oli valtakunnallisesti kasvussa vuoteen 2023 saakka, jonka jälkeen kasvu hieman laantui. Yhä useammin työperäisesti muuttaneen henkilön mukana kuitenkin muuttaa koko muu perhe. Lisäksi opiskelupaikan perässä muutti vuonna 2024 ennätysmäärä ihmisiä. Turvapaikkahakemusten määrä lähes puolittui vuonna 2024 edeltäviin vuosiin verrattuna.

Erityisesti työikäisen väestön hyvinvointia ja elinvoimaa voidaan arvioida myös työllisyyden ja työvoiman rakenteen kautta. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (nk. työttömyysprosentti) on hieman noussut vertailuvuosien aikana. Avoimien työpaikkojen määrä on myös merkittävästi laskenut. Työllisyyden rakenne on säilynyt lähes ennallaan: työttömistä työnhakijoista 2/3 on miehiä ja 1/3 yli 50-vuotiaita. Negatiivinen muutos on tapahtunut kuitenkin nuorten työttömien sekä pitkäaikaistyöttömien määrissä, jotka kumpikin ovat vertailujakson aikana nousseet. Työllisyystilastoja tulkitessa tulee kuitenkin huomioida, että saman vuoden aikana on yksittäisten kuukausien välillä suuriakin eroavaisuuksia lukumäärissä, johtuen esimerkiksi kausiluontoisista työtehtävistä.

TYÖLLISYDEN TUNNUSLUKUJA	12/2024	12/2023	12/2022	12/2021
Työvoima (hlö)	6 326	6 235	6 270	6 270
Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta, %	8,3	8,4	6,6	6,8
Työttömät työnhakijat, miehet %	67,7	65,6	62,7	63,2
Työttömät työnhakijat, naiset %	32,3	34,4	37,3	36,8
Työttömät työnhakijat, alle 25-vuotiaat %	17,5	17,3	15,0	15,8
Työttömät työnhakijat, yli 50-vuotiaat %	34,8	35,1	36,8	36,3
Pitkäaikaistyöttömät, %	15,6	12,4	12,8	14,4
Avoimet työpaikat, lkm	23	49	63	168

Lähde: ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan työllisyyskatsaus kuukausittain (hakupäivä 3.3.2025)

KUNTATALOUS

Lapuan kaupungin tilikaudet ovat olleet vuosina 2021-2024 ylijäämäisiä. Kyseiset vuodet ovat kuitenkin olleet kukin omalla tavallaan poikkeuksellisia.

Koronapandemia vuosina 2021-2022 aiheutti kunnille huomattavia lisäkustannuksia; valtion kompensatio tukipaketein piti kuitenkin kuntatalouden vahvana kyseisinä vuosina. Vuonna 2021 tilikauden ylijäämä olikin lähes 1,5 miljoonaa euroa ja vuosikate vahva, kattaen poistot hyvin (123 %). Vuonna 2022 kehitys jatkui samansuuntaisena, vaikka toimintakate heikkeni hieman. Valtionosuudet ja verotulot olivat hyvällä tasolla, ja tilikauden tulos jäi vain hieman edellisvuotta heikommaksi. Näinä vuosina investointeja pystyttiin toteuttamaan ilman merkittävää velkaantumista, sillä investointien tulorahoitusaste oli lähes 100%.

Vuonna 2023 kuntatalouden rakenteessa tapahtui merkittävä muutos sote-uudistuksen myötä. Uudistus siirsi sosiaali- ja terveystalouden järjestämisvastuun hyvinvointialueille, minkä seurauksena kuntien toimintakate, verotulot ja valtionosuudet muuttuivat merkittävästi. Kunnallisveroprosenttia alennettiin radikaalisti (21,5 % → 8,86 %), mikä näkyi verotulojen lähes puolittumisena. Samalla valtionosuudet laskivat selvästi, koska kuntien rahoituspohja sopeutettiin uuteen tehtäväkenttään. Vuonna 2023 kunnat saivat kuitenkin verotuloissa niin kutsuttuja verohäntiä (aiempiin vuosiin liittyviä jäännösverotuloja), jotka tilapäisesti kasvattivat kuntien tulopohjaa. Tämä vaikutti siihen, että vuosikate nousi selvästi korkeammalle tasolle kuin aiempina vuosina, ja tilikauden ylijäämä vahvistui 4,4 miljoonaan euroon.

Vuodesta 2024 alkaen talouden kehityksessä näkyy haasteita.

Vuosikate alkaa heikentyä, sillä käyttötalouden rahoitus ei ole yhtä vahvaa kuin aiemmin. Kulukehitystä kyettiin kuitenkin hillitsemään talouden sopeuttamisen keinoin ja tilikaudesta 2024 muodostui lopulta 0,6 milj. euroa ylijäämäinen. Vaikka toimintakate ja vuosikate ovat verrattuna vuoden 2023 lukuihin heikommät, tilikauden ylijäämä on edelleen positiivinen ja taseen ylijäämä on kasvanut 27,4 milj. euroon. Investointien rahoitus pysyy vahvana, sillä investointien tulorahoitusprosentti on 108 %. Myös lainakannan kasvu (1,2 milj.) on pysynyt maltillisella tasolla. Lainakanta vuoden 2024 lopussa on ollut 64,3 milj. euroa.

Talouskehityksen haasteet näkyvät myös vuoden 2025 talousarviossa, josta ennakoitaan tulevan alijäämäinen -1,8 milj. euroa. Vuosikatteen arvioidaan heikentyvän edellisvuodesta, mutta taseen ylijäämä säilyy kuitenkin positiivisena. Tämä antaa kaupungille lisäaikaa toimintojen sopeuttamiseen. Vuonna 2025 lainakannan arvioidaan kasvavan 70 milj. euroon investointien rahoitustarpeiden kasvun myötä.

Kokonaisuudessaan vuosien 2021-2025 talouskehitystä voidaan pitää vakaana, mutta sote-uudistuksen tuoma muutos haastaa jatkossakin talouden rakenteita. Talouden tasapainon varmistamistoimenpiteitä tarvitaan myös tulevaisuudessa.

TALouden TUNNUSLUKUJA	2025*	2024	2023	2022	2021
Kunnallisveroprosentti	8,9	8,9	8,86	21,5	21,5
Toimintakate, 1000 €	-39 583	-36 402	-35 516	-92 351	-86 758
Verotulot, 1000 €	31 669	31 214	31 585	56 624	53 485
Valtionosuudet, 1000 €	14 409	13 891	15 934	43 730	41 410
Vuosikate, 1000 €	4 863	7 502	11 140	8 006	7 971
Poistot, 1000 €	6 700	6 867	6 643	6 630	6 499
Vuosikate, % poistoista	73	110	168	121	123
Tilikauden yli-/alijäämä, 1000 €	-1837	636	4 405	1 376	1 472
Taseen ylijäämä, 1000 €	23 005	27 374	26 738	22 333	20 957
Nettoinvestoinnit, 1000 €	11 264	6 893	6 752	8 030	6 366
Investointien tulorahoitus, %	41	108	161	99	121
Lainakanta 31.12., 1000 €	70 150	64 300	63 100	67 500	67 029
Lainat euroa/asukas	5 065	4 583	4 499	4 788	4 719
Verotulot euroa/asukas	2 287	2 225	2 252	4 016	3 766
Valtionosuudet euroa/asukas	1 040	990	1 136	3 102	2 916
Vuosikate euroa/asukas	351	535	794	568	561

*) talousarvion ennuste

HYTE-KERROIN JA TEAVIISARI

Kuntien HYTE-työtä kannustamaan on otettu käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli **HYTE-kerroin**. Kunnan aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi nostaa HYTE-kerrointa, joka puolestaan lisää valtionosuuden määrää.

Lapuan HYTE-kerroin on pääsääntöisesti noussut vuosien 2021-2025 aikana. Tämä kertoo aktiivisista toimista asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

LAPUAN KAUPUNKI	2024	2023	2022	2021
HYTE-kerroin	64	69	68	60
HYTE-kerroin, €/asukas	19,3	19,6	19,3	17,1
Tulosindikaattorien keskiarvo	44	53	52	36
Prosessi-indikaattorien keskiarvo	85	84	84	85

Terveydenedistämiseksi mittava TEAviisari-tiedonkeruu on osa HYTE-kerrointa. Tiedonkeruun tulokset pisteytetään pääosin asteikolla **0 = ei toteudu, 100 = toteutuu hyvin**.

LAPUAN KAUPUNKI	2024	2023	2022	2021
TEAviisari, keskiarvo	75	72	69	69
TEAviisari, kuntajohto		80		75
Edistysaskeleita: <ul style="list-style-type: none"> Hyvinvoinnin seuranta ja raportointi Osallisuuden edistäminen 		Kehittämiskohteita: <ul style="list-style-type: none"> Kestävän kehityksen huomioiminen hyvinvointikertomuksissa 		
TEAviisari, kulttuuri		74		64
Edistysaskeleita: <ul style="list-style-type: none"> Kulttuurihyvinvointi on huomioitu kuntastrategiassa ja hyvinvointisuunnittelussa 		Kehittämiskohteita: <ul style="list-style-type: none"> Toimijoiden ja käyttäjien osallistaminen päätöksenteossa 		
TEAviisari, perusopetus		66		61
Edistysaskeleita: <ul style="list-style-type: none"> Yhteisiä käytäntöjä sovittu ja niitä toteutetaan systemaattisesti 		Kehittämiskohteita: <ul style="list-style-type: none"> Koulukohtaisia eroja oppilaiden ja huoltajien osallisuudessa 		
TEAviisari, liikunta	92		85	
Edistysaskeleita: <ul style="list-style-type: none"> Liikkumisaktiivisuuden systemaattinen seuranta asiakasryhmittäin Koulupäivien aikaista liikuntaa lisäävät toimenpiteet 		Kehittämiskohteita: <ul style="list-style-type: none"> Liikuntavuorojen ja -tilojen maksullisuus 		
TEAviisari, lukiokoulutus	<i>ei julkaistu</i>		62	

LAPUALAISTEN HYVINVOINTI TILASTOJEN VALOSSA

Lapset ja perheet

94% on vähintään melko tyytyväinen elämäänsä (2025). Erittäin tyytyväisten osuus noussut (2023: 55%, 2025: 58%).	19% 4.-5.-luokkalaisista kokee koulu-uupumusta (2023).
73% alakouluikäisistä pitää koulunkäynnistä vähintään melko paljon. (2025)	10% kokee kiusaamista kerran viikossa tai useammin (2025): luku on kuitenkin aiempia vuosia pienempi (14% vuonna 2023).
82% kokee olonsa koulussa täysin ja 17% vaihtelevasti turvalliseksi. (2025)	10% huoltajista ei tiedä, onko lasta kiusattu koulussa. 21% huoltajista ei tiedä, onko lapsi kiusannut muita. (2024)
99% kertoo, että koulussa on kavereita riittävästi aina tai vaihtelevasti. (2025)	28,5% 4.-5.-luokkalaisista kokenut mielialaongelmia viime viikkojen aikana. (2023)
95% kokee, että vaikutusmahdollisuudet koulussa ovat vähintään melko hyvät. (2025)	10% alakouluikäisistä ei mielestään nuku riittävästi. (2025)
89% liikkuu mielestään riittävästi. (2025)	19% jättää vähintään päivän toisen hampaidenpesukerran väliin. (2025)
2,8% alakouluikäisistä on kokeillut joskus vapea (2025): vuonna 2023 jopa 6,9% kertoo kokeilleensa tai käyttävänsä. Alkoholin kokeilut vähentyneet (2,2% vuonna 2025): vuonna 2023 kokeiluja 6% .	24% varhaiskasvatusikäisten ja 30% perusopetusikäisten lasten huoltajista kokee pieniä tai suuria taloudellisen pärjäämisen haasteita. (2024)
86,5% ala-asteikäisistä asuu alle 2 km päässä lähimmästä alakoulusta. (2022)	26% varhaiskasvatusikäisten ja 21% perusopetusikäisten lasten huoltajista ei saa riittävästi tukea lähipiiriltään. (2024)
Ahdistelun (7,4%), syrjinnän (16,6%) ja ilkivallan (6,6%) kokemukset vähentyneet alakouluikäisillä (2025)	Fyysisen (11,4%) ja henkisen väkivallan (13,2%) kokeminen hieman aiempaa yleisempää alakouluikäisillä. (2025)

Vuonna 2023 varhaiskasvatuksen piiriin kuului **636 lasta**, joka kattaa **82,1%** 1-6 -vuotiaista. Kaupungin varhaiskasvatuspalveluihin osallistui heistä 77%. Suurin osa (94%) lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen päivittäin. Yli puolet lapsista viettää varhaiskasvatuksen toiminnassa päivittäin vanhempien työpäivän mittaisen ajan.

Huolen tai ongelman kohdatessaan omaan vanhempaan luottaisi **90%** (2025) (87% 2023) omaan luokanopettajaan **61%** (2025) (57% 2023) kouluterveydenhoitajaan **63%** (2025) (58% 2023) Huoltajista **99%** kokee pystyvänsä auttamaan lasta huolissa tai murheissa. (2024)

Vuoden 2024 MOVE!-mittauksessa **37,4%** 5.-luokkalaisista oli heikko fyysinen toimintakyky. Vuonna 2021 heikon tuloksen sai **46,3%**, vuonna 2022 **35,1%** ja vuonna 2023 **34,8%**.

Lapuan kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa on vuodesta 2023 lähtien toteutettu vuosittainen hyvinvointikysely sähköisesti Webropol-alustalla.

Kyselyyn on valittu indikaattoreita, jotka keskustelevat kouluterveyskyselyn ja muiden valtakunnallisten kyselyjen kanssa, ja joilla pystytään kartoittamaan eri ikäisten lasten ja nuorten näkemyksiä hyvinvoinnista, koulunkäynnistä ja päihteiden käytöstä mahdollisimman monipuolisesti.

Vuonna 2024 toteutettiin ensimmäistä kertaa sähköinen **kysely myös varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten ja nuorten sekä toisen asteen opiskelijoiden huoltajille.** Kyselyllä kartoitettiin huoltajien näkemyksiä samoista teemoista, joita lasten ja nuorten hyvinvointikyselyssä vuosittain tarkastellaan.

Nuoret ja nuoret aikuiset

85% yläkouluikäisistä kertoo olevansa tyytyväinen elämäänsä (2025) ja **74%** kokee terveydentilansa hyväksi (2023). Kehitys aiempiin vuosiin nähden on positiivinen.

23,7% 8.-9.-luokkalaisista on ylipainoisia (2023). Määrä on kasvussa.

Terveelliset elämäntavat (kuten hyvä ravitsemus, riittävä uni, riittävä liikkuminen, hammashygienia) ovat yläkouluikäisten keskuudessa hieman **yleistyneet**. (2025)

Alle 15-vuotiaiden tekemät rikokset **kaksinkertaistuivat** vuonna 2022 edellisvuoteen verrattuna. Määrään vaikuttaa kuitenkin myös rikosilmoitusten laadinnan tehostuminen uusien käytäntöjen myötä.

Päihteiden kokeilut ja käytöt ovat vähentyneet edellisvuodesta yläkouluikäisillä. **75-80%** ei käytä tai ole kokeillut mitään päihteitä. (2025)

Noin puolet 8.-9.-luokkalaisista kokee huumeiden hankkimisen omalla paikkakunnalla helpoksi. (2023)

Suurin osa yläkouluikäisistä ei ole kokenut ollenkaan kiusaamista, syrjintää tai väkivaltaa. (2025)

Hieman aiempaa useampi kokee kuitenkin säännöllistä kiusaamista (9%), ahdistelua (4,5%) tai fyysistä väkivaltaa (3%). (2025)

3/4 yläkouluikäisistä kokee oman vanhemman/huoltajan luotettavana aikuisena. Luottamus on kasvanut myös kouluterveydenhoitajaa kohtaan (40%). (2025)

Luottamus omaa luokanvalvojaa kohtaan on laskenut yläkoululaisten keskuudessa: vain **1/4** kokee tämän luotettavaksi aikuiseksi. (2025)

Aiempaa useampi (**68%**) kokee yläkoulun pihalta löytyvän riittävästi liikumis- ja harrastusmahdollisuuksia. (2025)

Kolmannes 8.-9.-luokkalaisista kokee oppilaitoksen fyysisten työolojen häiritsevän opiskelua. (2023)

Lukio-opiskelijoiden tyytyväisyys elämään (2025) ja kokemus omasta terveydestään (2023) on **parantunut**.

25,5% lukiolaisista on ylipainoisia (2023). Määrä on kasvussa, ja 8% koko maan sekä 3% Etelä-Pohjanmaan keskiarvoa suurempi.

Ylipainoisten ammattiin opiskelevien osuus on vähentynyt: vuonna 2023 ylipainoisia oli **26,4%**, kun vuonna 2021 osuus oli 30,6%. Osuus on myös muuta maakuntaa pienempi.

Vain **neljäsosa** ammattiin opiskelevista osallistuu ohjattuun harrastukseen (2025), ja noin viidesosa harrastaa viikottain taidetta tai kulttuuria (2023).

Lukio-opiskelijoista **60%** ja ammattiin opiskelevista **51%** nukkuu mielestään riittävästi (2025). Aiempiin vuosiin verrattuna kehitys on positiivinen.

Kolmasosa ammattiin opiskelevista ja **viidesosa** lukio-opiskelijoista on kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä edeltäneen kahden viikon aikana (2023).

Lukio-opiskelijoista **73%** ja ammattiin opiskelevista **59%** liikkuu mielestään riittävästi (2025). Aiempiin vuosiin verrattuna kehitys on positiivinen.

Nikotiinipussien/nuuskan ja vapen säännöllinen käyttö on **kasvanut** toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa (2025).

Lukio-opiskelijoiden kokemukset kiusaamisesta, ahdistelusta ja väkivallasta ovat **vähentyneet** (2025).

Ammattiin opiskelevien satunnaiset tai säännölliset kokemukset kiusaamisesta, ahdistelusta ja väkivallasta ovat **lisääntyneet** vuodesta 2023. (2025)

Nuoret tuntevat olonsa koulussa pääosin turvalliseksi: yläkoululaiset **94%**, lukio-opiskelijat **99%**, ammattiin opiskelevat **96%** (2025).

Yli puolet lukio-opiskelijoista kokee vaikeuksia oppimistaidoissa. **Alle puolet** kertoo pitävänsä opiskelusta. (2023)

Lukio-opiskelijoilla luottamus omaan vanhempaan ja oppilaitoksen aikuisiin on **kasvanut** vuodesta 2023 (2025).

Ammattiin opiskelevilla luottamus omaan vanhempaan ja oppilaitoksen aikuisiin on **heikentynyt** vuodesta 2023. (2025)

Nuorisotoimen henkilökuntaa on pystytty **lisäämään**. Nuorisotyötä on aloitettu tekemään myös peruskouluissa (2023).

53% huoltajista kokee lapsen/nuoren viettävän liikaa ruutuaikaa. **33%** ei tiedä, mitä lapsi/nuori netissä/somessa tekee. **43%** huoltajista kokee oman ruutuaikansa hallinnan olevan haastavaa. (2024)

Vuoden 2024 MOVEI-mittauksessa **50,8%** 8.-luokkalaisista oli heikko fyysinen toimintakyky. Vuonna 2021 heikon tuloksen sai **48%**, vuonna 2022 **48,2%** ja vuonna 2023 **50,3%**. Mittaukseen osallistuneiden 8.-luokkalaisten tulokset ovat heikentyneet 5. luokalla tehtyihin mittauksiin verrattuna.

Vuosien 2022-2025 välillä on pääosin alaikäisten tekemistä rikoksista (esim. pahoinpitely, laiton uhkaus) kaupungin turvallisuuskoordinaattorin kautta tehty **yli 20 rikosilmoitusta**. Ilmoituksista **6** kohdistuu koulupäivän aikana tapahtuneisiin tekoihin. Lukumäärään ei sisälly suoraan poliisille ilmoitetut rikosilmoitukset.

Vuosien 2022-2025 välillä erilaisia vahingontekoja ja omaisuusrikoksia on käsitelty sovittelumenetelmän kautta. Kaupunki on sovittelun avulla saanut korvauksia syntyneistä vahingoista **yli 3000 euroa**, lisäksi tekijät ovat suorittaneet **työkorvauksia kymmeniä tunteja**. Vahingonteosta syntyneitä vahinkoja on laskutettu myös suoraan (ilman sovittelua) **yli 1000 euron** arvosta. Isompia vahingontekokokonaisuuksia on käsitelty tuomioistuimessa.

Työikäiset, ikääntyneet ja kaikki ikäryhmät

Työkyvyttömyyseläkettä saavien työikäisten määrä on hieman **laskenut** (2023).

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden työikäisten määrä on hieman **noussut** (2023).

Liikuntapaikkojen lukumäärä on hieman **noussut** (2022).

Sekä työkyvyttömyysindeksi että sairastavuusindeksi ovat **kohonneet**, mutta ne alittavat tai ovat lähes samalla tasolla maakunnallisen arvon kanssa (2022).

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet sekä omaisuusrikokset olivat koholla vuonna 2022, mutta määrät **laskivat** uudelleen vuonna 2023. Omaisuusrikoksia raportoidaan koko maan keskiarvoa huomattavasti **vähemmän**.

Henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia raportoitiin vuonna 2023 kuitenkin koko maan sekä maakunnan keskiarvoa **enemmän**.

Liikennevahinkojen lukumäärissä tai vahingoissa loukkaantuneiden lukumäärissä **ei ole tapahtunut suurta vaihtelua** seurantavuosina 2021-2023.

Palveluiden välittömässä läheisyydessä asuvien ikääntyneiden osuus on hieman **laskenut** (2023).

Täyttä kansaneläkettä saaneiden ikääntyneiden osuus on maakunnan ja koko maan keskiarvoa **pienempi** (2023).

Ikääntyneiden kaatumiseen ja putoamiseen liittyvät hoitokauset ovat **lisääntyneet** jonkin verran (2023).

Yksinasuvien yli 75-vuotiaiden osuus on hieman **laskenut**, ja määrä on maakunnan ja valtakunnallisen vertailun pienimpiä (2023).

Ohjaamon ja etsivän nuorisotyön sekä Lapuan tuomiokirkkoseurakunnan diakoniatyön toimijat ovat myöntäneet taloudellisesti haastavassa tilanteissa oleville asiakkailleen kulttuurin ja liikunnan harrastamisen mahdollistamiseksi Kaikukortteja **171 kappaletta** toiminta-aikana syyskuu 2023-helmikuu 2025. Kaikukortteja jakavat Lapualla lisäksi hyvinvointialueen aikuissosiaalityön työntekijät. Kaikukorttia on käytetty Lapuan Kaikukortti-kohteissa (kirjasto, kansalaisopisto, musiikkiopisto, kulttuuripalvelut sekä virkistysuimala Sateenkaari) yhteensä **246 kertaa**.

Yhteisölle myönnettyjen avustusten määrä €/asukas on laskenut vuosittain, ja määrä on esimerkiksi Seinäjoen määriin, Etelä-Pohjanmaan keskiarvoon ja maan keskiarvoon verrattuna matala. Vuonna 2023 avustuksia jaettiin **27€**, vuonna 2021 **28€** ja vuonna 2019 **38€** asukasta kohden.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella on valmisteilla **avoin tiedonkeruualusta**, jonka ansiosta työikäisten, ikääntyneiden ja muiden ikäryhmien kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveystilastoja voi jatkossa olla saatavilla nykyistä kattavammin ja monipuolisemmin.

HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Työ- ja toimintakyky

Hyvinvointisuunnitelmaan
kirjatut tavoitteet
painopisteelle ovat

- Työ- ja toimintakyky paranee
- Työn kuormittavuus tasapainottuu
- Työkyvyttömyyseläkkeelle siirrytään vähemmän
- Sairauspoissaolot vähenevät
- Työkykyisten määrä kasvaa

- 👍 Liikuntapalveluissa on pyritty edistämään kaikkien lapualaisten työ- ja toimintakykyä esimerkiksi **liikunnanohjausta, elintapaohjausta ja ryhmäohjausta** tarjoamalla. **Lapuan liikuntakortti ja Kaikukortti** otettu käyttöön lisäämään monipuolista harrastamista taloudellisesta tilanteesta riippumatta.
- 👍 Kansalaisopistossa ollut tavoitteena tarjota **fyysistä toimintakykyä lisääviä kursseja** (mm. liikunta, tanssi) **kattavasti kaiken ikäisille**, huomioiden erilaiset elämäntilanteet ja esimerkiksi vaihtelevat työajat. Tällaisia kursseja onkin vuonna 2024 ollut jo 22% koko kansalaisopiston tarjonnasta.
- 👍 **Kulttuuriopetussuunnitelman** mukainen yhteistyö tuo virkistävää vaihtelua ja vähentää koulujen opetushenkilöstön kuormitusta: esimerkiksi musiikkiopisto osallistuu koulujen musiikkikasvatustyöhön musapajojen ja konserttavierailujen myötä.
- 👍 **Perusopetuksen ja liikuntapalvelujen yhteistyönä** on toteutettu useita oppilaiden toimintakyvyn lisäämiseen tähtääviä toimintoja, kuten Liikkuva koulu-hanke, MOVE!-hanke sekä Harrastamisen Suomen mallin mukainen kerhotoiminta.
- 👍 Kulttuuripalveluissa on **työllistetty työkokeilijoita ja palkkatuella työllistettyjä**.
- 👍 **Varhaiskasvatuksessa toteutui useita hankkeita**, joiden puitteissa palkattiin resurssi- ja lisähenkilöstöä edistämään lasten tasa-arvoista ja yhdenvertaista osallistumista varhaiskasvatukseen.
- 👍 **Työergonomiaan panostettu** useissa kaupungin toiminnoissa mm. työvälineitä, työpisteitä ja työskentelytilanteita kehittämällä sekä työfysioterapeutin ohjausta tarjoamalla. **Toimitiloja on myös tarvittaessa muutettu tai remontoitu** vastaamaan paremmin muuttuvia tarpeita: esimerkiksi viherpalvelujen työhyvinvointia on lisännyt Saurun tilojen remontointi.

- 👍 **Henkilökunnan kouluttautumismahdollisuuksia edistetty ja mahdollistettu** esimerkiksi työvuorosuunnittelun ja suunnitelmallisten koulutusmääräraha-avarausten myötä. Myös mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteistyöhön yli kuntarajojen pyritty lisäämään.
- 👍 **Työhyvinvointia on edistetty** esimerkiksi laatimalla oman työpaikan pelisäännöt (Kansalaisopisto ja taidekoulu), esihenkilöitä kouluttamalla (varhaiskasvatus, henkilöstöpalvelut), kehityskeskusteluihin panostamalla sekä kaupungin koko henkilöstön yhteisten koulutustilaisuuksien kautta.
- 👍 **Kaupungin henkilöstön henkilöstötutkimus valmistui vuoden 2024 lopussa.** Tutkimuksen tuloksia käydään parhaillaan läpi, ja niitä hyödynnetään kaupungin työhyvinvointiohjelmia päivitettäessä.
- 👍 **Henkilöstön liikunta-, kulttuuri- ja hyvinvointietu** Epassi otettiin käyttöön vuonna 2021. Käyttö on ollut runsasta ja palaute positiivista!

Hyvinvoiva arki

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet painopisteelle ovat

- Terveelliset ravitsemustottumukset lisääntyvät
- Liikkuminen lisääntyy
- Alkoholin liikkakäyttö ikääntyneillä ja työikäisillä vähenee
- Uni ja palautuminen paranee
- Suun terveyden edistäminen (valistus)

- 👍 **Vanhan Paukun toimijoiden aktiivinen yhteistyö** (mm. yhteisesti sovittu vuositeema) tuottanut uusia, pääosin maksuttomia tapahtumia kaikkien lapualaisten iloksi.
 - 💙 Maksutonta luentotarjontaa hyvän arjen ja terveellisen elämäntapojen teemoista lisätty säännönmukaisesti kansalaisopiston tarjonnassa. Hyvinvointi on ollut teemana runsaasti esillä myös esimerkiksi taidemuseon näyttelyissä, kulttuuripalvelujen tapahtumissa, kirjaston teemaviikoissa ym.
- 👍 **Kulttuuritoimijoiden ja hyvinvointialueen toimijoiden välinen yhteistyö** on jatkunut sote-uudistuksesta huolimatta. Kulttuuria on viety esimerkiksi palvelukotikonserttien ja kirjastokäyntien muodossa palveluasumisen yksiköihin.
- 👍 **Lapuan kaupungin kulttuurihyvinvointisuunnitelma** laadittiin osallistuvia menetelmiä hyödyntäen vuonna 2024.
- 👍 Liikuntapalveluissa panostettiin vuonna 2024 erityisesti **henkilökohtaiseen, tavoitteelliseen ohjaukseen**, kuten elintapaohjaukseen sekä liikunnan yksilö- ja pienryhmäohjaukseen. Elintapaohjaukseen liittyvää yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa tehostettiin ja yhtenäistettiin vastaamaan hyvinvointialueen muuta toimintaa.
- 👍 **Liikuntapaikkarakentamisella** pyritti paitsi lisäämään liikuntapalvelujen monipuolista ja saavutettavaa tarjontaa, myös vähentämään liikuntapaikkojen ympäristökuormitusta ja investointitarpeita.
- 👍 **Varhaiskasvatuseräisten lasten liikkumista ja hyvinvointia** edistetty Liikkuva varhaiskasvatus-hankkeen myötä mm. materiaalihankinnoin ja koulutusmahdollisuuksin.
- 👍 **Kouluikäisten kouluruokailun ja ravitsemusterveyden edistämiseen** tähtäävä Nahistuneet Naatit -hanke alkoi vuonna 2024 yhteistyössä kulttuuripalvelujen, ruoka- ja puhtauspalvelujen sekä yläkoulun kesken.
- 👍 **Kestävät kunnat-ilmastotyö** käynnistyi viiden eteläpohjalaisen kunnan yhteistyönä. Osana tätä toteutettiin esimerkiksi luonnon monimuotoisuus-selvitys, jonka yhteydessä asukkaita heräteltiin pohtimaan lähiympäristön merkitystä hyvinvointiin.
- 👍 Liuhtarin ja Ritavuoren koulut sekä Ritavuoren päiväkotit valmistuivat. Muita investointiohjelman mukaisia peruskorjauksia, ympäristö- ja energiatehokkuutta lisääviä parannuksia sekä muita muutostöitä toteutettiin **terveiden kasvu- ja oppimisympäristöjen sekä harrastustilojen säilyttämiseksi**. Poistojakin tehtiin, esimerkiksi hiihtomajan rakennus purettiin vuonna 2024 huonokuntoisuuden vuoksi.

👍 **Kunnallistekniset palvelut pyörineet hyvää arkea mahdollistaen.** Poikkeamat olleet pääosin tavoitetasossa. Uusiomateriaalien hyödyntäminen lisääntynyt merkittävästi.

👍 **Uuden uimahallin suunnittelu aloitettiin.** Suunnittelu eteni rivakasti vuonna 2024 rakennuslupavaiheeseen, ja rakentaminen on suunnitelmien mukaisesti tarkoitus aloittaa vuonna 2025. Nykyisten ja tulevien lapualaisten hyvinvoinnin edistäminen on ollut suunnitteluprosessissa yksi tärkeimmistä päämääristä.

Elämänlaatu ja mielen hyvinvointi

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet painopisteelle ovat

- **Elämänlaatu paranee**
- **Mielen hyvinvointi lisääntyy**
- **Mielenterveyteen saa apua matalalla kynnyksellä**
- **Yksinäisyys vähenee**
- **Ammattilaisten mielenterveysosaaminen vahvistuu**

👍 **Vahvuutena välittäminen-kampanja** alkoi vuonna 2022. Kampanjan alaisuudessa toteutui monia tapahtumia, koulutustilaisuuksia sekä yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa. "Vahvuutena välittäminen"-ajattelutapa on keskeistä Lapuan kaupungin toiminnassa ja se onkin jäänyt pysyväksi osaksi kaupungin strategiaa, toimintaa, viestintää ja hyte-työtä.

👍 Kaupungin palveluissa panostettu **maksuttomuuteen ja kynnyksen madaltamiseen:**

- ♥ Kansalaisopiston maksuton luentotarjonta ja vapaaehtoistyön/ystävätoiminnan kurssit (2024). Kansalaisopiston opiskelijakyselyn (2024) mukaan 97,9% vastaajista kokee kansalaisopistotoiminnan vaikuttavan positiivisesti mielen hyvinvointiin.
- ♥ Kirjaston tapahtumat, lukukoiravierailut ja lukuhetket palveluasumisen yksiköissä tuovat kirjastopalvelut luokse ja lisäävät hyvinvointia.
- ♥ Musiikkiopiston kouluvierailuilla mahdollisuus osallistua musiikkitoimintaan ilman suorituspainetta tai tavoitteellisuutta. Opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia lisätty edistämään soittoharrastuksessa viihtymistä ja elämänlaatua.
- ♥ Matalan kynnyksen kohtaamispaikkatoimintaa erityisesti ikääntyneille suunnattuna pilotoitiin yhteistyössä Lapuan Sininauha ry:n kanssa syyskuusta 2024 huhtikuuhun 2025. Pilottijakson aikana toteutettiin kävijöiden toiveiden mukaista ohjelmaa. HyväSauma-kohtaamispaikan kävijämäärissä nähtiin nousua pilotin aikana, ja myös uusia vapaaehtoisia toimintaan saatiin mukaan.

👍 Sivustus- ja nuorisopalveluilla sote-uudistuksen myötä yhä merkittävämpi rooli **ehkäisevän päihde- ja mielenterveytyön** toteuttajana.

- ♥ Nuorten kokemusta nuorten parissa työskentelevien aikuisten luotettavuudesta kartoitetaan vuosittain osana hyvinvointikyselyä.
- ♥ Vuosittaisella osallistuvan budjetoinnin kampanjalla edistetään nuorten vaikutusmahdollisuuksia, viihtyvyyttä, elämänlaatua ja mielen hyvinvointia.
- ♥ Ehkäisevän päihdetyön teemoista pyritään järjestämään koulutus- ja yleisötilaisuuksia yhä enemmän.
- ♥ Kaupungin toimijoiden yhteistyönä toteutettava Sateenkaaritupa käynnistyi syksyllä 2024, ja se on tarjonnut turvallisia kohtaamisia ja yhteistä tekemistä erityisesti sateenkaareville nuorille ystävineen.

👍 Lapuan kaupungin verkkosivuille laadittiin monitoimijaisena yhteistyönä **MIELI HYVIN - Lapset ja nuoret Lapualla -verkkosivusto**. Sivustolle koottiin matalan kynnyksen vinkkejä mielen hyvinvoinnin edistämiseksi sekä yhteystietoja ja toimintaohjeita

tilanteessa, jossa huoli lapsen tai nuoren mielen hyvinvoinnista on herännyt. Sivusto on tarkoitettu palvelemaan sekä asukkaiden että ammattilaisten tarpeita. Sivustolle koostettiin myös yhteinen huoneentaulu tukemaan ammattilaisten työtä nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi.

- 👍 **Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen järjestöavustusten** myönnössä kokeiltiin Vahvuutena välittäminen-ajattelutapaan kannustavaa pisteytysjärjestelmää vuonna 2024. Toiminnassaan teeman huomioon ottaneet järjestöt kohensivat asemaansa järjestöavustusten jakovaiheessa. Vuonna 2025 järjestöavustusten myönnön painotus kohdentuu lisäksi kotoutumisen ja kulttuurihyvinvoinnin tukemiseen.
- 👍 **Harrastamisen Suomen mallin** mukaisia kerhoja on toteutettu lukuvuodesta 2021-2022 lähtien. Kerhojen tavoitteena on tarjota maksuton matalan kynnyksen harrastus kaikille kouluikäisille.
- 👍 **Turvallisuuskoordinaattorin** tehtävä perustettiin vuonna 2022 osaksi kaupungin sivistyspalveluja. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen toiminnassa onkin kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota turvallisuuteen, esimerkiksi:
 - 💙 turvallisuussuunnitelmia on yhdenmukaistettu
 - 💙 turvallisuus- ja poistumisharjoituksia on lisätty
 - 💙 Secapp-järjestelmä on otettu käyttöön.
- 👍 Turvallisuudentunteen kokemusta mitataan vuosittain **koulujen hyvinvointikyselyn** avulla.
- 👍 Turvallisuuden edistämiseksi myös **yhteisöllisyyteen** kiinnitetään kouluissa entistä enemmän huomiota. Aikuisten läsnäoloa ja yhteistyötä kodin ja koulun välillä on lisätty systemaattisesti. Yhteisöllinen opiskeluhoito on huomioitu jokaisessa yksikössä. Kiusaamiseen puututaan toimintamallien mukaisesti.
- 👍 **Perhekeskusyhteistyö** on jatkunut sujuvana sote-uudistuksesta huolimatta. Kiinteä yhteistyö mahdollistaa paitsi palvelujen ja toimijoiden paremman tuntemisen ja tiedonvaihdon, myös kustannustehokkaampia, yhteisiä toimintoja.
 - 💙 Yhteistyön alla toimivat monet yhteistyöverkostot ja käytännön tiimit. Perhekeskustoimijoiden yhteistyönä on lisäksi toteutettu esimerkiksi viikottaista maksutonta perheaamiaista, kuukausittaista Teinineuvola-toimintaa sekä monia tapahtumia ja yleisötilaisuuksia.

Palveluiden saatavuus ja yhtenvertaisuus

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet painopisteelle ovat

- **Palvelut ja toimenpiteet ovat saavutettavia ja yhtenvertaisia**
- **Ammattilaiset ja asukkaat ovat tietoisia saatavilla olevista palveluista**

👍 Palvelumuotoilua toteutetaan **kaikkia ja kaikkea kunnioittaen**:

- ♥ Kansalaisopiston kurseja toteutetaan pääasiallisten tilojen lisäksi toimintakeskuksissa, palvelukodeissa, senioritaloissa ja kylillä. Ilmoittautumisessa, kurssikuvauksissa ja kotisivuilla huomioidaan esteettömyys. Saavutettavuutta arvioidaan säännöllisten opiskelijakyselyjen avulla. Lapuan kansalaisopiston ja taidekoulun tasa-arvo- ja yhtenvertaisuussuunnitelma laadittiin osallistuvia menetelmiä hyödyntäen vuonna 2024. **Kuntaliiton kuntalaiskyselyssä 2024 Lapuan kansalaisopisto ja taidekoulu sekä musiikkiopisto olivat vertailun paras saavutettavuuden ja saatavuuden kategoriassa!**
- ♥ **Omatoimikirjasto** otettiin käyttöön vuonna 2022. Toimivuutta on sittemmin arvioitu asiakaskyselyn avulla, jonka myötä käytön ohjeistusta tarkennettiin. Kävijämäärät ovat nousseet vuosittain.
- ♥ Kirjastoon on hankittu lisää ukrainankielistä kirjallisuutta sekä järjestetty vierailuja eri maahanmuuttaja-/kieliryhmille.
- ♥ Vuosittain valittavan **kummikylän** kanssa kulttuuritoimintaa toteutetaan kylällä, kylän toiveiden mukaisesti yhteistyössä kylätoimijoiden kanssa.
- ♥ Lapuan kaupungin neuvontapiste siirtyi keväällä 2024 kaupungintalolta kulttuuri-keskus Vanhaan Paukuun. Muuton myötä neuvontapisteen saavutettavuus lisääntyi merkittävästi. Neuvontapisteen ympäristö remontoitiin esteettömäksi.
- ♥ **Liikuntapaikkojen esteettömyyttä** on kehitetty erilaisin toimenpitein. Liikuntapaikkojen käyttäjien **palautetta** kerätään useita eri kanavia pitkin.
- ♥ Palautetta kerätään aktiivisesti muissakin toiminnoissa erilaisten kyselyjen ja asiakasraatien kautta.

👍 Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen saavutettavuutta taloudellisesti haastavassa tilanteessa oleville lisäävä **Kaikukortti** otettiin käyttöön kaupungin, hyvinvointialueen ja tuomiokirkkoseurakunnan yhteistyönä syksyllä 2023. Toiminta vakiintui vuoden 2024 aikana osaksi kaupungin toimintaa.

👍 Kaikukortin lisäksi palvelujen saavutettavuutta lisäävät toimijoiden tarjoamat muut helpotukset, kuten opintosetelit, kurssimaksuhuojennukset sekä Lapuan kaupungin liikuntakortti.

👍 Kulttuuripalvelujen maksuttomiin tapahtumiin ja toimintaan osallistuu vuosittain 30 000 - 40 000 kävijää. Ryhmävierailuja on 100-200 ryhmää vuosittain. **Kävijämäärä on koronavuosien jälkeen jatkanut nousuaan.**

- 👍 Ohjaamo-toiminnan, etsivän nuorisotyön ja koulunuorisotyön **tunnettuutta** on aktiivisesti edistetty, mikä on lisännyt palvelun saavutettavuutta ja käyttöä.
- 👍 **Opiskeluhollossa on otettu käyttöön vuosikello**, joka on yhtenäistänyt koulujen toimintaa sekä edesauttanut yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Kouluissa on vakiinnutettu myös kouluvalmentajien ja erityisopetuksen kehittäjäryhmän toimintaa sekä edistetty koulu- ja nuorisopalvelujen yhteistyötä.
- 👍 **Varhaiskasvatuksen palveluohjausta** on edistänyt merkittävästi palveluohjaajan toimen perustaminen vuonna 2022. Palveluverkon säännöllinen tarkastelu, työvuorosuunnittelun kehittäminen sekä toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen ryhmäkohtaisesti ovat lisänneet yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuspalveluissa.
- 👍 Ruoka- ja puhtauspalvelujen toiminnassa kiinnitetty erityistä huomiota **asiakslähtöisyyteen ja tarpeita vastaavaan mitoitukseen**.
- 👍 **Kansallisen palvelutietovarannon** (suomi.fi) käyttöönotto on lisääntynyt. Tavoitteena on saada kaikki kaupungin palvelut kirjattua palvelutietovarantoon lähivuosina.
- 👍 Kaupungin henkilöstön **tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma** ja sen toimenpiteet päivitettiin vuonna 2024.

Sähköiset palvelut

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet painopisteelle ovat

- Sähköisiä palveluita hyödynnetään enemmän
- Ohjautuminen sähköisiin palveluihin on sujuvaa

- 👍 **Sähköiset palvelut ovat kaupungin toiminnoissa kauttaaltaan lisääntyneet.** Lisääntymisen taustalla saavutettavuuden lisääminen ja toimintojen kehittyminen kustannustehokkaammiksi.
 - 💙 Osa toiminnoista siirtynyt täysin sähköisiksi palveluiksi, osa saatavilla edelleen henkilökohtaisena tai puhelinpalveluna.
 - 💙 Kansalaisopisto tarjoaa koulutusta asukkaille ja henkilöstölle erilaisten sähköisten palvelujen käytössä.
 - 💙 Sähköisiä toimintoja kehitetään jatkuvasti. Apuna kehitystyössä hyödynnetään mm. asiakasraateja ja muita palautekanavia.
- 👍 **E-kirjasto otettiin käyttöön vuonna 2024.** Kirjaston muiden digitaalisten palvelujen tavoin käyttö on maksutonta. Kirjasto tarjoaa myös henkilökohtaista opastusta digipalvelujen käyttöön.
- 👍 Lapuan kaupungin **museot ylläpitävät Lapuan Helemi-sähköistä historiatietokantaa.** Tähän sekä kansalliseen Finna-tietokantaan tuotetaan digitoitua aineistoa museon kokoelmista.
- 👍 Lapua ja Alajärvi pilotoivat **sähköistä tiedonsiirtoa perusopetuksesta toiselle asteelle** yhteistyössä Sedun kanssa kevään 2024 yhteishaun yhteydessä. Pilotointi onnistui hyvin. Pilotoinnin tuloksena sähköiseen tiedonsiirtoon on liittynyt muitakin Etelä-Pohjanmaan kuntia.
- 👍 **Kaupungin verkkosivuja on uudistettu ja selkeytetty.** Verkkosivujen saavutettavuutta lisätty sisällönkuuntelumahdollisuuden myötä. Verkkosivuille on uusittu myös aiemman Sosiaali- ja terveystietopalvelujen sivuston tilalle Hyvinvointi ja terveys-sivusto, jossa kuvataan kattavasti kaupungin hyvinvointipalveluja sekä tarjotaan vinkkejä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Osallisuus

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut tavoitteet painopisteelle ovat

- **Asukkailla on mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen**

- 👍 **Kansalaisopiston opiskelijakysely** toteutettiin keväällä 2024. Tulosten mukaan opiskelijat kokevat huomattavia hyvinvointivaikutuksia yleisen hyvinvoinnin, mielen hyvinvoinnin, uusista asioista innostumisen ja sosiaalisten suhteiden näkökulmasta. Osallistujamäärät nousseet koronavuosien jälkeen, osallistujia vauvasta vaariin. Lapualaisista 20% osallistuu kansalaisopiston toimintaan.
- 👍 Kirjastopalveluissa **säännöllisten asiakaskyselyiden merkitys** havaittu toiminnan kehittämiseksi ja asiakkaiden osallisuuden lisäämiseksi. Myös tiedottamisen merkitys tunnustetaan ja aktiivista tiedottamista on tarkoitus lisätä lähes kaikissa toiminnoissa.
- 👍 Lapuan patruunatehtaan museon näyttelyn uudistuksen yhteydessä vuonna 2024 järjestettiin **osallistavia työpajoja** museoesineiden konservointiin ja muistitiedon keräämiseen liittyen. Näissä tilaisuuksissa oli yhteensä yli 700 osallistujaa.
- 👍 Musiikkiopistossa **lisätty oppilaiden mahdollisuuksia osallistua** esimerkiksi työpajaviikon työpajojen ja valinnaisten opintojen suunnitteluun.
- 👍 Liikuntapalveluissa **hyvä asiakaskokemus toimii ohjaavana periaatteena**. Asukkaiden kuulemiseen panostettu liikuntapaikkakehittämisessä, esimerkkinä uuden uimahallin tarveselvitys ja suunnittelu. Hyvinvointi-, tilasto- ja TEAviisari-tiedon sekä asiakasraatien ja seurafoorumien hyödyntäminen on tärkeää osana kehitystyötä.
- 👍 Liikuntatoimi panostaa myös henkilöstön hyvinvointiin ja osallistamiseen. Työhyvinvointi heijastuu positiivisesti myös kuntalaisille tarjottaviin palveluihin. **Henkilöstön osallisuus ja hyvinvointi** edistävät laadukasta ja osallistavaa toimintaa.
- 👍 **Nuorisolain §9 mukaisen monialaisen yhteistyöverkoston toiminta** käynnistyi vuonna 2024. Verkostotyöskentelyn tavoitteena on lisätä nuorille suunnattujen palvelujen yhteentoimivuutta, vaikuttavuutta sekä nuorten osallisuutta. Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä toimii yhteistyön ja yhteisen kehittämisen alustana kaupungin, hyvinvointialueen kuin kolmannen sektorin toimijoillekin.
- 👍 **Koulut hyödyntävät systemaattisesti** paikallisen hyvinvointikyselyn ja kouluterveyskyselyn tuloksia omassa toiminnassaan ja hyvinvointisuunnittelussaan. Oppilaat ja huoltajat kutsutaan mukaan yksikön yhteisöllisen opiskeluhuollon tapaamiseen tai heitä kuullaan muutoin. Opiskeluhuollon ohjausryhmän seurantakyselyssä em. tavoite on toteutunut osittain.
- 👍 Vuonna 2024 toteutettiin ensimmäistä kertaa **huoltajien kysely** perusopetusikäisten ja toisen asteen sekä varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille. Kyselyllä kartoitettiin lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä.

- 👍 Varhaiskasvatuksessa toteutettu lisäksi **säännöllisesti asiakastyytyväisyyskyselyjä** osana kehitystyötä ja palvelumuotoilua.
- 👍 Ritavuoren uuden päiväkodin suunnitteluun **osallistettiin huoltajia, lapsia sekä työntekijöitä.**
- 👍 **Kaupungin vaikuttamistoimielinten toiminta** (vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto) on aktiivista, suunnitelmallista ja kytköksissä kaupungin toimintaan. Lisäksi lasten parlamentti ja koulujen oppilaskunnat toimivat säännönmukaisesti ja lisäävät erityisesti lasten vaikutusmahdollisuuksia.
- 👍 **Kuntalaisia on osallistettu laajasti** erilaisten kampanjoiden, messujen ja tilaisuuksien avulla sekä toteutettu järjestötapaamisia vähintään vuosittain. Lisäksi osana Lapuan kaupungin kestävän kehityksen ohjelmaa on järjestetty luentoja ja asukkaiden kohtaamisia, mutta osallistuja- ja vastaajamäärissä havaittiin vielä tehostettavaa.
- 👍 **Viheraluepalvelut ovat järjestäneet useita osallistamistilaisuuksia.** Osallistamistilaisuudet ovat koskeneet mm. kaupunkipuistopenkkejä, vieraslajeja, Miljoona roskapussia-kampanjaa, koulujen ja päiväkotien pihasuunnittelua sekä Kaupunkiniittyhanketta.
- 👍 **Osana uuden uimahallin suunnittelua** on toteutettu yritysvaikutusten arviointi. Kaupungin vaikuttamistoimielimet ovat osallistuneet suunnitteluun antamalla näkemyksiään esimerkiksi esteettömyyteen ja uimahallin varusteluun liittyen.

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN SUUNNITELMAN PAINOPISTEIDEN, TAVOITTEIDEN JA TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI

Hyvinvointikertomuksen liitteeksi laadittiin vuonna 2023 ehkäisevän päihdetyön suunnitelma vuosille 2023–2025. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19) tukee 1.12.2015 voimaan tulleen ehkäisevän päihdetyön (EPT) järjestämistä koskevan lain (523/2015) toimeenpanoa. Lain ja toimintaohjelman tavoitteina on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa, varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa sekä tukea erityisesti kuntien ja alueiden työn kehittämistä ja tehostamista. Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laatiminen on kunnan lakisääteinen velvollisuus. Suunnitelma laaditaan valtuustokausittain. Tähän hyvinvointisuunnitelmaan sisällytettiin päivitetty ehkäisevän päihdetyön suunnitelma kuluvan valtuustokauden loppuun saakka, sillä aiemmin laadittu suunnitelma painottui perusterveydenhuollon palveluihin ja suunnitelma oli siksi tarpeen päivittää.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan on valittu kuusi painopistettä, jotka ohjaavat kunnan ehkäisevää päihdetyötä kattavaan, vaikuttavaan ja kustannustehokkaaseen suuntaan. Näitä painopisteitä käytetään myös Lapuan kaupungin ehkäisevän päihdetyön suunnitelman 2023–2025 painopisteinä.

Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa

- 👍 **92%** Lapuan peruskouluista toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä yhteisesti kirjattujen käytäntöjen mukaisesti (2023). Vuonna 2021 vain 18% peruskouluista raportoi tekevänsä näin.
- 👍 Ehkäisevää päihdetyötä käsitellään yhteisen vuosikellon mukaisesti mm. monialaisissa ikäryhmittäisissä hyvinvointiryhmissä.
- 👍 Hyvinvointikoordinaattori osallistuu alueellisen ehkäisevän päihdetyön verkoston ja työrukkasen toimintaan.

Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi

- 👍 Päihdetilannetta esitellään osana vuosittaista hyvinvointiraportointia mm. kaupungin viranhaltijoille, päättäjille ja sidosryhmille.
- 👍 Kaupungin toimijat ovat huomioineet valtakunnallisia teemaviikkoja omassa toiminnassaan ja viestinnässään (esim. ehkäisevän päihdetyön viikko nuorisopalveluissa).

- 👍 Kaupungin verkkosivuille on laadittu uusi osio MIELI HYVIN - Lapset ja nuoret Lapualla. Sivustolla kuvataan kaupungin ehkäisevän päihdetyön ja mielen hyvinvoinnin edistämisen rakenteita ja palveluja.
- 👍 Ammattilaisille välitetään ajankohtaista tietoa ehkäisevään päihdetyöhön liittyen. Esimerkiksi alueellisen ehkäisevän päihdetyön verkoston kautta tulleita tiedotteita on välitetty hyvinvointiryhmälle ja kohdennetuille toimijoille.

Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa

- 👍 Päihdetilannetta seurataan vuosittain lasten ja nuorten osalta paikallisen hyvinvointikyselyn ja valtakunnallisen kouluterveyskyselyn avulla. Hyvinvointikyselyn tuloksia hyödynnetään hyvinvointiraportoinnissa sekä toimijoiden, kuten nuorisopalvelujen, koulujen ja oppilaitosten omassa hyvinvointisuunnittelussa.
- 👍 Kolmannen sektorin toimijoita mukana ikäryhmittäisissä hyvinvointiryhmissä. EPT-työn tukea ja keskinäistä yhteistyötä pyritty lisäämään esimerkiksi tätä kautta.

Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapeli politiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä

- 👍 Vuonna 2023 haettiin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen määrärahaa (THL) PAKKA-toiminnan aloittamiseen ja laajaan yhteistyöhön, mutta määrärahaa ei myönnetty. Toimintamallin käyttöönoton valmistelua ei ole tämän jälkeen jatkettu.

Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä

- 👍 Nuorisopalvelut ja sivistyspalvelut ovat toteuttaneet ehkäisevää päihdetyötä omien toimintasuunnitelmiensa mukaisesti.
- 👍 Ehkäisevän päihdetyön teemat ovat näkyneet merkittävästi myös esimerkiksi kansalaisopiston opetustarjonnassa ja Vanhan Paukun toimijoiden yhteisissä vuositeemoissa.
- 👍 Keväällä 2024 järjestettiin koko kaupungin yhteinen vanhempainilta, jonka yhtenä teemana oli päihdetilanne. Hyvinvointialueen järjestämistä vastaavista tilaisuuksista on jaettu tietoa sidosryhmille.
- 👍 Pilottijaksojen (kohtaamispaikkatoiminta ja Teinineuvola) yhtenä tavoitteena on haittojen ehkäisy ja tietoisuuden lisääminen.

Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

- 👍 Koulutusta on tarjottu toimijoiden omien toimintasuunnitelmien mukaisesti.
- 👍 Hyvinvointiryhmiin on pyritty saamaan kattava osallistujajoukko eri toimijoista ajantasaisen tiedon ja osaamisen varmistamiseksi.

Suunnitelman laatijat

Tämän raportin on laatinut Lapuan kaupungin hyvinvointikoordinaattori Riina Turja.

Raportin laadintaan ovat lisäksi osallistuneet ainakin seuraavat henkilöt:

Anne Marjamäki, talouspäällikkö
Carita Jussinmäki, opetuspäällikkö
Heli Talvitie, kulttuuripäällikkö
Henna Martikkala, vt. kaupunginpuutarhuri
Ilpo Rantala, turvallisuuskoordinaattori
Jarmo Kivikangas, rakennuttajainsinööri
Juho Saari, vesihuoltoinsinööri
Katja Korkiamäki, varhaiskasvatuspäällikkö
Lea Hämäläinen, projektikoordinaattori
Leena Luomanen, ruoka- ja puhtauspalvelujen palvelupäällikkö
Mari Takamaa, kansalaisopiston rehtori
Mika Kamunen, sivistys- ja hyvinvointijohtaja
Minna Lahti, rakennusmestari
Mirva Korpi, tekninen johtaja
Niko Savinainen, liikunta- ja nuorisotoimen päällikkö
Päivi Luhtala-Sipilä, henkilöstöpäällikkö
Päivi Pippola, kirjastotoimenpäällikkö
Riina Holkkola, musiikkiopiston rehtori va
Ritva Pulkkinen, intendentti
Satu Kankare, kaupunginjohtaja
Susanna Halla-Aho, siivouspäällikkö
Tuija Hahtokari, ruokapalvelupäällikkö
Ulpu Viimaluoto, kunnallistekniikan päällikkö

Laaja hyvinvointikertomus 2021-2025 on käsitelty ja hyväksytty Lapuan kaupungin toimielimissä:

Hyvinvointilautakunta:
Kaupunginhallitus:
Kaupunginvaltuusto:

LAPUA

KUN VOIT VALITA *kaiken*